

життєвий сенс, звернення до цінностей і є одним з оптимальних для прояву суб'єктності індивіда. Особистість існує у виборі і є результатом цього вибору. Тому уявлення про екзистенційний вибір та його основні ознаки і властивості, з одного боку є доступним для психологів-практиків і описує реальність клієнтських запитів, а з іншого – дозволяє вибудувати стратегію консультивання клієнтів у ситуації здійснення ними життєво важливого вибору.

1. Василюк Ф.Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций) / Ф.Е. Василюк – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 200 с.
2. Василюк Ф.Е. Психотехника выбора // Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / [под ред. Д.А. Леонтьева, В.Г. Щур]. – М.: Смысл, 1997. – С.284-315.
3. Мерсиянова А.П. Основные признаки экзистенциального выбора / А.П. Мерсиянова // Вестник ТГУ: педагогика и психология. – № 335 (июнь 2010). – С.153-156.
4. Орлов А.Б. Психология личности и сущности человека. Парадигмы, проекции, практики / А.Б. Орлов. – М.: Академия, 2002. – 272 с.
5. Папуш М. Психотехника экзистенциального выбора / М. Папуш. – М.: Институт общегуманитарных исследований, 2001. – 544 с.
6. Филоник М.С. К обоснованию понятия “личностно значимый выбор” / М.С. Филоник // Психологическая наука и образование. – 2009. – № 5. – С. 117–124.
7. Ялом И.Д. Экзистенциальная психотерапия / И.Д. Ялом / пер. с англ. Т.С. Драпкиной. – М.: Класс, 1999. – 576 с.

МЕТОДОЛОГІЧНА ЦІЛІСНІСТЬ ПРОЦЕСУ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ

МОРЩАКОВА О.С.

Copyright © 2013

Методологічний зріз процесу комунікативної взаємодії суб'єктів навчання (*рис.*) актуалізує сутнісно-сміслову наповнення процесу набуття знань як специфічного виду культуротворчої діяльності. Комунікація як спілкування носить характер взаємодії, що відбувається з метою отримання знань, обміну інформацією, продукуванні нового професійного знання. Водночас інформативний дискус між учасниками спілкування здійснюється у вимірі професійної взаємодії як системі спеціалізованих смислів. Визначаючи процес навчання як інституалізовану форму суспільної діяльності, слід розуміти *культуру навчання як наскрізну форму суспільної свідомості*, що у феноменологічному аспекті відповідає поняттю “комунікативна культура”.

Комунікативна взаємодія суб'єктів навчання являє собою об'єктивований світ зв'язків, дискурсів міжсуб'єктного спрямування і є сукупністю різновидів відносно сталих параметрів спілкування в різноманітних модусах навчальної діяльності. При цьому комунікативна взаємодія фактично постає наскрізним виміром культури. Комунікативність розуміється як відкритість до сприйняття, засвоєння і трансляції спеціалізованих смислів та значень.

Методологічна цілісність процесу комунікативної взаємодії суб'єктів навчання забезпечується інституалізованими відносинами системного характеру, складовими яких є: 1) суб'єкти навчання (викладач, студент); 2) зміст навчання (цілі, ідеї, задачі та ін.); 3) форми роботи (лекції, семінари, дискусії, полеміка, “круглі столи”,

1 – суб'єкти комунікації: студент, викладач

2 – об'єкти споживання: спеціалізоване знання

4 – професійна майстерність як змістова ідентифікація інституалізованого процесу комунікативної взаємодії суб'єктів навчання

3 – технології навчання: методи, засоби, техніки, системи дії, організаційні форми, інституалізована структура вищої школи

Рис.

Структура комунікативної взаємодії суб'єктів навчання як феномен культури

конференції, олімпіади тощо); 4) методи навчання (пояснення, вплив, переконання, участь у громадському житті молоді); 5) система організаційних дій (навчальне управління, спілкування, організація та ін.); 6) засоби навчання (матеріально-технічна база, забезпечення літературою та ін.); 7) результат навчання (формування наукового мислення, професійна спеціалізація знань).

Системоутворювальним компонентом у даній моделі є не стільки викладач як ініціативний початок ділових стосунків (викладач – студент), скільки компонент “форми роботи”. Дане припущення підтверджується думкою про сучасну характеристику навчання як інноваційного, модульно-розвивального, дискурсного. Саме форми роботи відіграють вирішальну роль у структурі формування соціально-гуманітарного знання, об’єктивуючи систему комунікативної суб’єкт-суб’єктної взаємодії у системі “викладач – студенти”.

До сукупності елементів, що утворюють методологічну цілісність у системі комунікативних відносин викладач-студент відносяться: а) особистість як сукупність вітальних, соціальних, духовних потреб; б) культура як об’єктивна даність, смисловий простір навчання; в) технології навчання як форми матеріального забезпечення комунікативних інтерацій суб’єкт-об’єктного та суб’єкт-суб’єктного планів. Феномен названої суб’єкт-суб’єктної взаємодії характеризується як прагнення особистості до самовизначення та саморозвитку в універсумі внутрішнього буття у контексті міжкультурної комунікації.

1. Крымский С. Б. Контуры духовности: новые контексты идентификации // Вопросы философии. – 1992. – №12. – С. 38-64.

2. Фурман А.В. Идея профессионального методологирования: Монография. – Ялта-Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 205 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

БРИГАДИР М.Б.

Copyright © 2013

В сучасному суспільстві відстежується неоднозначне розуміння змісту соціальної роботи, в науковій літературі підтримується принаймні три підходи до трактування означеної соціальної сфери: 1) як прикладна дисципліна, яка зорієнтована на вивчення проблем соціального розвитку, предметом її вивчення є фахова допомога нужденним, а також проблеми людини і технології їх розв’язання; 2) як наука, що охоплює фундаментальну і прикладну тематику, вироблення і систематизацію знань про соціальну сферу і специфічну соціальну діяльність (при цьому розрізняють три рівні досліджень: теоретико-методологічний, концептуальний; спеціальний, який вивчає надання соціальної допомоги, сприяння різним категоріям населення); техніко-технологічні, емпіричні знання; 3) як структура знань за системами підтримки, які використовують практичні соціальні працівники (медичне обслуговування, правова допомога, соціальна реабілітація тощо) [5].

Соціальна робота є відносно молодою наукою, яка уточнює і коригує свій понятійно-категоріальний апарат, виробляє цілісне розуміння свого змісту і структури, з’ясує доцільність використання конкретних методів. Саме така обставина вимагає застосування методології організації, що забезпечить поєднання теоретичних і практичних надбань в єдиній системі розробки принципів, понять, концепцій, категорій, підходів, засобів та методів роботи у соціальній сфері.

Часто дослідження методологічного характеру обмежується лише вивченням методичного аспекту. Методологія соціальної роботи як наука про методи [5] виникла з появою перших усвідомлених уявлень про найраціональніші способи надання соціальної допомоги, ефективність яких була підтверджена практикою їх неодноразового використання. Згідно з дослідженнями Г. Попович [3, с. 72-85], до термінології європейської соціальної роботи поняття “метод” увійшло після Другої світової війни під впливом американських концепцій соціальної роботи. Учення про методи формувалося в середовищі практиків як узагальнення їхнього досвіду.

Методи соціальної роботи з’явилися і формувалися під впливом соціальних змін у суспільстві та нових вимог у змісті соціальної роботи. На основі різноманітних знань і теорії суспільних наук (психології, соціології, педагогіки, філософії) розроблено комплекс формалізованих методів для здійснення діяльності за певною схемою. При цьому в кожний історичний період у різних країнах виникали певні соціальні питання, вирішення яких значною мірою модифікувало розробку і використання методів [2, с. 294-299].

Нами методологічні проблеми соціальної роботи розуміються в іншому аспекті і описуються трьома векторами наукового пошуку: 1) використання соціокультурного підходу; 2) розуміння організації як соціотехнічної системи (відповідно до концепції В. П. Казьміренко) [1]; трактування методології, як специфічної галузі діяльності, яка створює та удосконалює інтелектуальні засоби організації рефлексивних процесів (Г. П. Щедровицький) [7] та зародження професійного методологирования (А. В. Фурман) [6].